

УДК 712.422

*Инж. О.В. Шума – Ботаничний сад НЛТУ України, м. Львів;
доц. Н.С. Горбенко, канд. с.-г. наук – НЛТУ України, м. Львів*

КЛАСИФІКАЦІЯ КВІТНИКІВ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ МІСТА ЛЬВОВА

Подано класифікаційні ознаки квітників, зокрема проаналізовано квіткове оформлення центральної частини Львова згідно з цими ознаками. Класифіковано квітники за такими ознаками: тривалістю їхнього існування; періодом цвітіння; формою; призначенням; розташуванням рослин у вертикальній площині; типом комбінування рослин; типом рослинного матеріалу, що використовується; ступенем складності. Встановлено особливості, характерні риси класифікаційних категорій досліджуваних квітників. Квіткове оформлення центральної частини Львова, структуроване за обраними ознаками, є основою планування робіт із благоустрою, догляду за насадженнями.

Ключові слова: класифікаційні ознаки, квітник, квіткове оформлення, багаторічники, однорічники, дворічники, утилітарні квітники, догляд, шкідники та хвороби, центральна частина м. Львова.

Вступ. Квітник – це *художньо* оформлена ділянка садово-паркових і містобудівельних об'єктів різного *призначення*. Маючи сильний емоційний вплив, квітники є головними акцентами в колоритному оформленні об'єктів ландшафтної *архітектури*. Розташування квітників має підпорядковуватися єдиному композиційному і художньому задумові в озелененій території, узгоджуватися із формою, стилем і призначенням будівель, споруд, деревно-чагарникових груп, доріжок тощо [3].

Виділяють чотири підходи до проектування квіткових композицій:

1. Чітке розташування квіткових композицій в архітектурно-ландшафтному просторі: а) квіткові композиції у середовищі, близькому до природного (живописні квіткові плями у парках, лісопарках); б) квіткові композиції на поверхні землі у поєднанні з малими архітектурними формами (вази, кашпо, підпірні стінки, декоративне мощення тощо); в) квіткові композиції в архітектурному середовищі будівель (лоджії, балкони, тераси, внутрішні дворики, сади на даху, інтер'єр).
2. Виявлення функціонально-зональної специфіки квіткового оформлення: урочистість, репрезентативність, суворість, великий масштаб у громадських, адміністративних та культурних центрах міста; підпорядкованість квіткових композицій ландшафтному середовищу в лісопаркових масивах і прогулянкових зонах парків.
3. Типологічний, при якому, опираючись на два попередні, ведеться пошук індивідуального квіткового оформлення для кожного типу архітектурно-ландшафтного об'єкта.
4. Виокремлення індивідуального та типового проектування квіткових композицій [1, 2, 4].

Метою роботи було встановлення основних ознак, за якими класифікують квітники, а також виявлення квіткових композицій у центральній частині м. Львова згідно з цими категоріями. Дослідження проведено протягом 2011-2013 рр.

Методика дослідження. Для встановлення класифікаційних ознак проведено інвентаризацію та фотофіксацію квіткових композицій у центральній частині м. Львова.

Результати дослідження. Квіткове оформлення є невід'ємною частиною озеленення міст. Воно може бути дуже різноманітним, тому для його структуризації запропоновано класифікаційні ознаки, за якими можна дати повну характеристику тому чи іншому виду квіткового оформлення. За основу розробленої класифікації квіткового оформлення центральної частини м. Львова взято класифікаційні ознаки квітників, подані В.В. Пушкарем.

Нижче подано класифікацію квіткового оформлення з урахуванням специфіки розташування квіткових композицій у центральній частині м. Львова.

Класифікують квітники за такими ознаками: за тривалістю їхнього існування – односезонні (квіткові композиції створюють на обмежений період вегетаційного сезону, переважно на літній); змінні (на одному й *тому ж* квітнику *кілька різних* композицій, що змінюються протягом одного вегетаційного сезону); багатосезонні – квітники із багаторічників.

У центральній частині м. Львова прикладом таких квітників можуть бути посадки півників бородатих та хост у сквері на Валах. За тривалістю існування можна виділити окрему групу квіткових композицій – декадні, тривалість їх функціонального використання 10-15 днів. Найчастіше використовують під час якихось важливих подій, акцій, фестивалів, форумів. Такі квіткові композиції можна спостерігати під час проведення Книжкового форуму у Палаці Потоцьких – це просто підвісні ампельні композиції із сульфіній та пеларгоній. Як приклад, можна віднести композицію-лого Євро-2012, що також була створена до чемпіонату Європи з футболу [7];

- за періодом цвітіння – весняні, *літні* й осінні; у *весняних* квітниках переважно висаджують цибулинні (гіацинти, нарциси, тюльпани тощо) й дворічники (фіалка Вітрокка, стокротки, незабудка), у літніх – однорічники (агератум, бегонія вічноквітуча, вербена, лобелія, петунія, чорнобривці, шавлія), в осінніх – айстру, жоржини, хризантеми *тощо*. В окрему групу можна виділити *квітники, які цвітуть протягом вегетаційного сезону весна-осінь, так звані всесезонні*;
- за формою – *правильної геометричної побудови*: бордюри, класичні клумби, підняті клумби, рабатки, переносні квітники, підвісні квітники; ландшафтної побудови: клумби-рокарії, угруповання, солітери, міксбордери, групи тощо;
- за призначенням – меморіального типу (квітники біля стел, пам'ятників, меморіалів, церков), утилітарного типу (квітники на вулицях, квітники у скверах та парках, біля адміністративних будівель, літніх зон кафе, балконне озеленення тощо), експозиційного типу (квітники на виставках, ботаничних садах, тематичні);
- за розташуванням рослин у вертикальній площині – однорівневі, багаторівневі;
- за типом комбінування рослин – *рабатки*, арабески, килимові, пейзажні;
- за типом рослинного матеріалу, що використовується – квітники з однорічників, дворічників, багаторічників, ґрунтопокривних та альпійських видів, квітники з оранжерейних культур.

Окремо виділено комбіновані квітники – квітники, що містять один постійний елемент, який є декоративним протягом року. Це може бути включення дендроеlementів, до прикладу – клумби на проспекті Свободи із туєю західною, які на весняно-літній сезон оформлюють за допомогою гарноквітучих однорічників. Також до комбінованих віднесено квіткові композиції із використанням інертних матеріалів, які є частиною загальної композиції. Наприклад, рабатка на проспекті Свободи біля Оперного театру. Світла відсіпка із крихти гармонійно доповнює об'ємну композицію і акцентує увагу відвідувачів на неї;

- за ступенем складності – прості (клумби, рабатки, бордюри, групи, солітери, угрупування тощо); складні (партер, моносад, сад неперервного цвітіння, модульний сад, *квіткові* галявини тощо); комплексні садово-паркові композиції, що включають до свого складу одну чи більше елементарних композицій.

Результати досліджень представлено на рисунку.

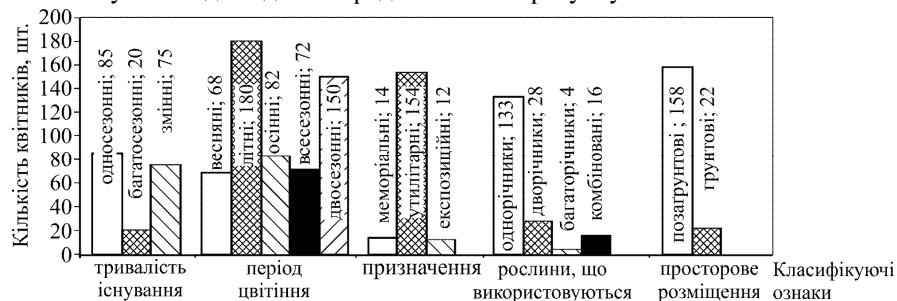


Рис. Розподіл квіткових композицій за класифікуючими ознаками у центральній частині м. Львова (180 шт.)

Дані рисунка вказують на те, що більшість квіткового оформлення центральної частини м. Львова за тривалістю існування є односезонним – 85 шт., за періодом цвітіння – це квітники літні, за функціональним призначенням – утилітарні (154 шт. із 180), та на їх створення найбільше використовують однорічні рослини (зокрема багаторічні рослини як однорічні) – 74 %.

Ці результати дають змогу стверджувати, що основою квітників є однорічні рослини та багаторічні рослини як однорічні. Ця особливість орієнтує господарські заходи на підтримання постійної декоративності видів, збільшення її тривалості, якості, а також боротьби із певними шкідниками та хворобами. Під час висаджування розсади однорічних видів на першому етапі їх потрібно підтримувати стимуляторами вкорінення, а надалі – чергуванням спеціальних добрив (за окремими культурами або чергуванням нітратних, нітратних та фосфорних добрив). В ампельних, контейнерних композиціях варто ширше використовувати водоутримуючі матеріали, а також добрива пролонгованої дії (наприклад для сульфіній, гераней), що дасть змогу звести догляди до вчасного поливу та періодичних формувань, боротьби із шкідниками та хворобами. Оскільки більшість розсади рослин для квітників походять із закритого ґрунту, для квітників варто проводити профілактичну обробку проти видів тлі, білокрилки, павутинного кліща. Там, де були присутні ці шкідники, рослини часто пошкоджувалися борошнистою росою, спостерігалися інші грибні захворювання (вул. Підвальна). Оскільки більшість квітників орієнтовані на декоративність у літній період, то потрібно організувати додатковий догляд (полив, підживлення) у періоди посухи та найвищих температур. Варто виключити пряме дощування під час поливів у ранкові години, що за спостереженнями спричиняло сонячні опіки рослин квітників (проспект Свободи). Висока частка утилітарних квітників у центрі міста свідчить про належний рівень уваги квіткового оформлення м. Львова, але їх потрібно підтримувати на високому рівні, що не завжди характерне для об'єктів міського господарства. Орендарі та приватні власники ретельно доглядають за квітниками прилеглих територій, що є прикладом наслідування для містян. Але в одному випадку на приватному об'єкті було замінено рослини в контейнерах через пошкодження нематодою

(вул. Краківська). Випадок пошкодження нематодою пов'язаний із тим, що джерело походження рослинного матеріалу було невідоме.

Висновки. Отже, квіткове оформлення центральної частини м. Львова базується на використанні однорічних рослин, багаторічних як однорічних, а також багаторічних. Його основу становлять квіткові композиції з однорічників – 133 шт. (із 180 шт.), які є простими за ступенем створення. На квітники із сезонною заміною рослинного матеріалу припадає 42 % (75 шт.); ротація відбувається за сезонами весна – літо – осінь. Ці класифікації квітників є базовими для планування заходів із догляду за ними, допоможуть в організації роботи міського зеленого господарства м. Львова.

Література

1. Боговая И.О. Ландшафтное искусство : учебник [для студ. ВУЗов] / И.О. Боговая, Л.М. Фурсова. – М. : Изд-во "Агропромиздат", 1998. – 223 с.
2. Кучерявий В.П. Озеленения населенных мест : підручник [для студ. ВНЗ] / В.П. Кучерявий. – Львів : Вид-во "Світ", 2005. – 456 с.
3. Пушкар В.В. Дизайн квітників : навч. посібн. [для студ. ВНЗ] / В.В. Пушкар. – К. : Вид-во "Альтерпрес", 2007. – 336 с.
4. Сычева А.В. Ландшафтная архитектура : учебн. пособ. [для студ. ВУЗов] / А.В. Сычева. – М. : Изд-во "ОНИКС 21 век", 2004. – 87 с.
5. Шума О.В. Ассортимент рослин-однорічників в озелененні м. Львова : матер. 63-ої наук.-практ. конф. студ. та аспір. НЛТУ України / О.В. Шума, Н.С. Горбенко. – Львів, 2011. – С. 90-92.
6. Шума О.В. Нові рослини-однорічники в озелененні м. Львова : матер. 65-ої наук.-практ. конф. студ. та аспір. НЛТУ України / О.В. Шума, Н.С. Горбенко. – Львів, 2013. – С. 171-172.
7. Шума О.В. Формування квіткових композицій в озелененні м. Львова / О.В. Шума, Н.С. Горбенко // Студентство у вирішенні лісівничих проблем ХХІ століття : тези Всеукр. наук.-практ. конф. – К. : Вид-во НЛТУ України, 2012. – С. 248-249.

Шума О.В., Горбенко Н.Е. Классификация цветников центральной части города Львова

Представлены классификационные признаки цветников, в частности проанализировано цветочное оформление центральной части Львова согласно этих признаков. Классифицированы цветники по следующим признакам: продолжительности их существования; периоду цветения; форме; назначению; расположению растений в вертикальной плоскости; типу комбинирования растений; типу используемого растительного материала; степени сложности. Установлены особенности, характерные черты классификационных категорий исследуемых цветников. Цветочное оформление центральной части г. Львова, структурируемое по избранным признакам, является основой планирования работ по благоустройству, уходу за насаждениями.

Ключевые слова: классификационные признаки, цветник, цветочное оформление, многолетники, однолетники, двулетники, утилитарные цветники, уход, вредители и болезни, центральная часть г. Львова.

Shuma O.V., Horbenko N.Ye. The Classification of Flower Beds of the Central Part of L'viv

The flower beds classification features have been presented. The flower beds were classified by the following features: duration of their existence; flowering season; shape; functional purpose; plants in vertical structure; plants type combination; plant material type usage; degree of complexity. Flower beds decoration of the L'viv city centre has been analyzed according to this classification. Some special features of the garden beds classification categories have been established. The central part of L'viv flower beds decoration structured on selected features has to be the basis for future improvements and maintenance of L'viv city planting.

Key words: classification features, flower bed, flower decoration, perennials, annuals, biennials, utilitarian garden beds, care, pests and diseases, L'viv city centre.